

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'ni Konu Alan Makalelerin Değerlendirilmesi

Bircan EYÜP¹ , Ramazan GÜNER² , Murat KAYA³

¹(Sorumlu yazar)Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, bircaney@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8061-1159

²Doktora Öğrencisi, Trabzon Üniversitesi, ramazanguner61@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-6955-4931

³Doktora Öğrencisi, Trabzon Üniversitesi, dekan28@hotmail.com, ORCID ID:0000-0002-2232-2081

Makale Bilgisi	ÖZET
Geliş Tarihi: 04.08.2021	Araştırmanın amacı, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'ni (AOBM) temel alan makaleleri incelemektir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Araştırmada verilerin toplanmasında doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmanın veri kaynağı belirlenen yedi anahtar kelime ile ULAKBİM, SOBİAD, EBSCO, ERIC, ASOS ve Google Scholar'da yapılan taramalar sonucunda 2010-2020 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde AOBM'yi konu alan on makaleden oluşmaktadır. Elde edilen verilerden hareketle makaleler yıl, konu, sonuç ve öneriler açısından sınıflandırılarak konuyla ilgili makalelerin eğilimleri ortaya çıkarılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre 2010-2020 yılları arasında AOBM'yi temel alan Türkçe öğretimine yönelik makalelerin sayısının genel olarak oldukça az olduğu ancak 2018'de AOBM'de yapılan güncellemelerin etkisiyle makale sayılarında artış olduğu görülmüştür. Yapılan makalelerin konu olarak daha çok 2018'de programda yapılan güncellemeleri ele aldıkları belirlenmiştir. Ayrıca incelenen makalelerde belirlenen temalar için dil öğretimi konusunda dinleme ve yazma becerilerine yönelik çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir. İncelenen çalışmaların önemli bir kısmında dil öğretimine yönelik bütün ihtiyaçlara cevap verebilecek dil öğretim programının hazırlanmasının ve güncellenen AOBM'nin bütün bölümlerinin bir an önce Türkçeye çevrilmesinin oldukça önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Kabul Tarihi: 27.10.2021	
© UEAD 2021 Tüm hakları saklıdır.	
Anahtar Sözcükler: Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni, Türkçe öğretimi, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi.	

Evaluation of Articles on the Common European Framework of Reference for Languages in Teaching Turkish as a Foreign Language

Article Information	ABSTRACT
Received: 04.08.2021	The aim of the research is to examine the articles which are based on Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) in teaching Turkish as a foreign language. The research was designed as a case study. Document analysis method was used to collect data in the research. The data source of this research was selected from the articles written for teaching Turkish directly in the field of Turkish as a foreign language education between 2010-2020. The data source consists of ten articles based on CEFR in teaching Turkish as a foreign language between 2010 and 2020, as a result of the searches made in ULAKBİM, SOBİAD, EBSCO, ERIC, ASOS and Google Scholar. Based on the data obtained, the articles were classified according to year, subject, results and suggestions, and the trends of the articles related to the subject were revealed. According to the results of the research, it was observed that the number of articles on Turkish teaching, which is the basis of CEFR, was generally quite low between the years 2010-2020, but there was an increase in the number of articles with the effect of the updates made in CEFR in 2018. It was determined that the articles made mostly deal with the updates made in the program in 2018. In a significant part of the studies examined, it was concluded that it is very important to prepare a language teaching program that can provide all the needs for language teaching and to translate all parts of the updated CEFR into Turkish as soon as possible.
Accepted: 27.10.2021	
© UEAD 2021 All rights reserved.	
Keywords: Common European Framework of Reference, Turkish teaching, teaching Turkish as a foreign language.	

Kaynakça Gösterimi: Eyüp, B., Güner, R. & Kaya, M. (2021). Yabancı dil Olarak Türkçe öğretiminde Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'ni konu alan makalelerin değerlendirilmesi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 5(2), 332-347.

Citation Information: Eyüp, B., Güner, R. & Kaya, M. (2021). Evaluation of articles on the Common European Framework of Reference for Languages in teaching Turkish as a foreign language. *National Journal of Education Academy*, 5(2), 332-347.

1. GİRİŞ

İnsanoğlu ait olduğu toplumsal yapının bir parçası olarak iletişim kurma, sosyalleşme ve yaşamsal ihtiyaçlarını sürdürme gerekliliği içerisinde. Bu süreçte başvurduğu ve etkili bir şekilde kullandığı en önemli iletişim aracı dildir. “Dil, bireyin kapasitesini sonuna kadar geliştirme, karmaşık sorunları çözme, bilimsel düşünme, çeşitli değerlere sahip olma, daha geniş bir dünya görüşü oluşturma gibi özellikleri etkilemektedir” (Güneş, 2011: 124). Dilin kendine özgü bu yapısı sayesinde insanlar toplumla etkileşim hâlinde dili kullanma becerilerini geliştirirler. Bu bağlamda, insanı diğer canlılardan ayıran en önemli unsurlardan biri olan dil, hâlihazırda en etkili iletişim araçlarından biridir.

Dilin iletişim boyutu onu kullanma biçimiyle ve ait olduğu toplumun kültürel unsurlarıyla şekillenen önemli bir yapıya sahiptir. Bu iki unsur bir arada düşünüldüğünde dilin iletişim gücü günümüzde en çok üzerinde durulan yönlerinden biridir. Çünkü insanın sosyalleşmeyle başlayan dili kullanma becerisi onu kültür aktarımında kullanmasıyla birlikte gelişir ve değişime uğrar. Bu açıdan değerlendirildiğinde dilin kültür aktarımı boyutu oldukça kıymetlidir.

“Bir milletin bütün tarihi boyunca edindiği kültürü, değer yargılarını ve hayat tecrübelerini sinesinde toplayan, onu koruyan ve yaşatan ‘kutsal bir hazine’ olan dil, sadece iletişim aracı olarak düşünülmemelidir. İletişim aracı olma niteliği yanında dilin hem birey ve hem de millet için daha önemli olan yönü kültürel kimliği belirleyici ve koruyucu olan yönüdür. Milletin iç dünyasını, ruhunu yansıtan dil; kişilerin mensubiyetlerinin, milletlerine olan bağlılıklarının da belirleyicisidir” (Üstüner, 2003: 52).

İletişim altyapısında dilin kendine özgü bu değerleri yeni dil öğrenme süreçlerini de şekillendirir. İnsanların toplumsal yapı içerisinde dilin iletişimsel boyutunu her zaman kullandığı ve geliştirdiği düşünülürse farklı dilleri öğrenme ve bu dilleri edinme süreçleri de buna bağlı olarak gelişir.

Yeni dil öğrenme ihtiyacı ve gerekliliği eğitim sistemleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Teknolojik değişimler ve küreselleşen dünya bu gerekliliği her gün daha önemli bir boyuta taşımaktadır. Yabancı dil eğitimi günümüz toplumlarının üzerinde durduğu temel meselelerden biridir. Türkçe uluslararası konumu ve sahip olduğu kültürel altyapısı ile yeni dil öğrenmek isteyenlerin ilgi odağıdır. “Türkçe öğrenme talebi, geçmiş yıllarla karşılaştırılamayacak kadar artmıştır. Bir yandan Türkiye’deki üniversitelerde öğrenim gören yabancı öğrencilerin diğer yandan özellikle Suriye’den gelen sığınmacıların sayısındaki hızlı yükseliş, Türkçe öğrenme talebini en üst seviyeye çıkarmıştır” (Yıldırım & Tüfekçioğlu, 2016: İİ). Bu nedenle ülkemizde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında son yıllarda ciddi çalışmalar yürütülmektedir.

Türkçe öğrenimine talebin artmasıyla günümüzde Türkiye’de birçok üniversitede yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik lisansüstü eğitim programları düzenlenmeye başlanmıştır. Bununla birlikte pek çok üniversite tarafından Türkçeyi yabancı dil olarak öğreteceklere yönelik sertifika programları düzenlenmektedir. Ayrıca Gazi, Ankara, İstanbul vb. üniversitelerin bünyesinde kurulan Türkçe Öğretim Merkezleri, Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezleri ve Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere çeşitli kitap setleri hazırlamışlardır. Yurt dışında ise Yunus Emre Enstitüsü, Türkoloji bölümü bulunan yabancı üniversiteler ve çeşitli kültürel kurumlar

aracılığıyla Türkçe öğretilmektedir (Türkben, 2018: 2466). Türkçenin sahip olduğu bu gücü bütün dünya insanlarına öğretmeyi amaçlayan bu kurumlar bugün bütün birimleriyle bu alanda hizmet vermektedirler. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik başlayan bu yoğun çalışmalara rağmen Türkçe öğretiminde uzun süre tam anlamıyla ortak bir dil öğretim programı olmadan her kurum kendince belirlediği program doğrultusunda dil öğretimi faaliyetlerini yürütmekteydi. Nitekim bu problem dünyada da dil öğretimi alanında mevcut bir problemdi. Öncelikle bu durumun farkına varan Avrupa Konseyi dillerin daha planlı ve programlı bir şekilde öğretilmesi amacıyla 1970’lerde ilk çalışmaları başlatmıştır. Yapılan pilot uygulama ve danışma sürecinden sonra 2001 yılında Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni (AOBM) yayımlanmıştır (Council of Europe, 2020: 13).

“Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı, Avrupa ülkelerinde dil öğretim programlarını, program yönergelerini, sınav ve ders kitapları vb. konulardaki çalışmaları yönlendirmek için ortak bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Yabancı dil öğrenenlerin, bu dili iletişim kurmada kullanabilmek için neleri bilmeleri ve bu dilde etkinlik kazanmak için hangi bilgi ve yeteneklerini geliştirmeleri gerektiğini kapsamlı bir şekilde açıklamaktadır. Bu açıklamalar hem dillerin kurulmuş olduğu kültür bağlamını hem de yabancı dil öğrenenlerin gerçekleştireceği ilerlemenin, öğrenmenin her aşamasında ve yaşam boyu öğrenme temeliyle ölçülebilmesini sağlayan dil yeterlilik düzeylerini kapsamaktadır” (Council of Europe, 2001: 1).

Bu metinle Avrupa dilleri için yabancı dil öğretiminde ortak bir zeminde dil eğitimi yapılarak yaşanabilecek sorunlar en aza indirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu ortak programla yabancı dil öğretiminde dil yeterlilik düzeyleri ve özellikle 2018 güncellemeleri ile uzaktan eğitim gibi konular da ortak bir çerçeveye sığdırılarak salgınla artış gösteren uzaktan eğitim faaliyetlerine de çözüm getirmiştir. Program belirtilen bu amaçlar bakımından değerlendirildiğinde yabancı dil öğretiminin temel dayanaklarını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Zira uzun yıllar belli bir program olmadan yürütülen yabancı dil olarak Türkçe öğretimi çalışmalarına da AOBM önemli bir rehber olmuştur. Yabancı dil öğretmenlerine, dil kurumlarına, sınav hazırlayıcılarına ve dil öğrenenlere yabancı dil konusundaki ihtiyaçlarını sağlayarak ortak bir çerçeve doğrultusunda bu faaliyetlerini sürdürmelerini amaçlayan (Council of Europe, 2001: 1) metin; Türkçe öğretiminde de yapılan çalışmaların bu planlamaları dikkate alarak yürütülmesine katkı sağlamıştır.

Küreselleşen dünyada Türkçenin her geçen gün artan önemi ve bu alana yapılan yatırımlar yabancılara Türkçe öğretiminin günümüzdeki değerini ön plana çıkarmaktadır. Son yıllarda AOBM’yi temel alarak yapılan çalışmalar yabancılara Türkçe öğretiminde önemli bir yere sahiptir. Buradan hareketle yabancılara Türkçe öğretiminde AOBM’yi temel alan çalışmaların incelenmesi ve bu alana yönelik gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Bahsedilen gerekçelerden hareketle bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni’ni (AOBM) ele alan makaleleri değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak araştırmada ele alınan makaleler 2010-2020 yılları arasında AOBM’yi konu alan, yabancılara Türkçe öğretimi alanında yazılmış makalelerden seçilmiştir. Araştırma kapsamına alınan makalelerin yıl, konu, sonuç ve öneriler açısından dağılımları incelenmek istenmiştir.

2. YÖNTEM

Araştırma, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde AOBM’yi ele alan makaleleri değerlendirmeye yöneliktir. Bu sebeple araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Durum çalışması, sınırlarının araştırmacı tarafından belirlendiği bir konunun derinlemesine incelendiği çalışmalardır (Creswell, 2018; Merriam, 2018). Bu araştırmada da 2010-2020 yılları arasından yabancı dil

olarak Türkçe öğretimi alanında AOBM'yi temel alan akademik makaleler derinlemesine incelendiğinden araştırma durum çalışması çerçevesinde şekillendirilmiştir. Araştırmanın verileri doküman incelemesi yöntemi ile toplanmıştır. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar." (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 187).

2.1. Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını, 2010-2020 yılları arasında AOBM'yi temel alan Türkçe öğretimine yönelik makaleler oluşturmuştur. Araştırmada ele alınan makaleler ULAKBİM, SOBİAD, EBSCO, ERIC, ASOS ve Google Scholar olmak üzere altı dizinde taranan dergilerde yayımlanan makalelerden oluşmaktadır. Makaleler için alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda *CEFR, Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi, Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni, Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi, Çerçeve metin, Common European Framework Of Referance For Language ve Çerçeve Program* olmak üzere yedi anahtar kelime ile tarama yapılmıştır. Bu taramada belirlenen bu yedi anahtar kelimenin ilgili çalışmanın başlığında ya da anahtar kelimelerinde yer almasına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda 2010-2020 yılları arasında AOBM'yi temel alan yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik yazılmış on makaleye ulaşılmıştır. Araştırma konusuyla ilgili makalelerin tam metin belgelerine dizin sayfalarından erişilerek ulaşılmıştır. Dizin sayfalarından ulaşılan on makale bu araştırmanın veri kaynağını oluşturmaktadır. Araştırmada incelenen makaleler tespit edilirken ilk etapta toplam 29 makaleye ulaşılmıştır. Ancak tespit edilen bu makalelerden sekiz tanesi İngilizce, altı tanesi yabancı dil eğitime yönelik olması ve beş tanesinin de başlıkta AOBM olmasına rağmen içeriğinde Türkçe öğretimine dair bir şey olmamasından veri kaynağından çıkartılmıştır. Geriye kalan on makale ile veri analizine geçilmiştir.

2.2. Veri Analizi

AOBM'yi temel olan Türkçe öğretimine yönelik makaleleri incelemek amacıyla ele alınan on makalenin isimleri; M1, M2, M3.....M10 şeklinde kodlanarak verilmiştir. Anahtar kelimelerden hareketle Avrupa Ortak Başvuru Metni için AOBM, yabancı dil olarak Türkçe için YDOT kısaltması kullanılmıştır. Belirlenen makalelerin analizinde nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. "İçerik analizinde birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir, okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlenerek yorumlanır" (Yıldırım & Şimşek, 2008: 259). Araştırmada veriler önce alan uzmanları tarafından incelenmiştir. Bu incelemeden sonra sırayla iki araştırmacı tarafından veri analizleri yapılmış ve görüş birliği olmayan yerlerde uzman görüşüne başvurulmuştur. "Nitel çalışmalarda uzman görüşüne başvurmak çalışmanın güvenilirliği ve tutarlılığı açısından önemlidir" (Merriam, 2018: 213). Uzmandan alınan görüşler doğrultusunda verilere son şekli verilmiştir. Elde edilen verilerden hareketle makaleler yıl, konu, sonuç ve öneriler açısından sınıflandırılarak makalelerin değerlendirilmesi yapılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmada ele alınan makaleler, AOBM kapsamında yıl, konu, sonuç ve öneriler olmak üzere dört ana başlığa göre değerlendirilmiştir. Makaleler, yıl ve konu bakımından incelenirken tablolar hâlinde; sonuç ve öneriler bakımından yapılan incelemeler ise maddeler hâlinde verilmiştir.

3.1. Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

AOBM'yi temel alan makalelerin yıllara göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. *Yıllara Göre Makale Sayıları*

Yıl	Makale	f	%
2011	M1	1	10
2013	M2	1	10
2015	M3	1	10
2016	M4	1	10
2018	M5	1	10
2019	M6, M7, M8	3	30
2020	M9, M10	2	20
Toplam	10	10	100

Tablo 1’de AOBM’yi ele alan makalelerin büyük bir çoğunluğunun 2019 ve 2020 yıllarında yazıldığı görülmektedir. 2019’da üç ve 2020’de iki ; 2011, 2013, 2015, 2016 ve 2018 yıllarında ise birer makale yazıldığı belirlenmiştir. Bu da AOBM’nin son iki yıldır araştırmacılar tarafından daha çok çalışıldığı göstermektedir. 2010, 2012, 2014 ve 2017 yıllarında ise yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında AOBM’yi temel alan bir makaleye rastlanmamıştır.

3.2. Makalelerin Ele Aldıkları Konular

AOBM’ye yönelik 2018 yılından önceki programa göre yapılan çalışmaların ele aldıkları konular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. *AOBM’yi Ele Alan Makalelerin Konuları (2018 Öncesi)*

Makale	Konu
M1	A1 ve A2 seviyesinde Türkçe öğretim programı hazırlamak
M2	AOBM’nin YDOT öğrenenlere etkisini incelemek
M3	Okuma becerisini geliştirmeye yönelik kullanılan metinleri incelemek
M4	A1 düzeyinde dil becerileri temelli kazanımlar oluşturmak
M5	Programda yeterlik ve dil hâkimiyeti hatalarının, yabancı dil olarak Türkçe öğreten okutmanlar tarafından önemsenen temalarını incelemek
M7	Yabancılar Türkçe öğretiminde kültür paylaşımının yöntemli ve dil düzeyine uygun yapılmasını sağlamak için B1 dil düzeyinde Türk kültürü tanımlayıcılarını oluşturmak
M8	C1 seviyesi ders kitabında bulunan okuma metinlerinin türlerinin temalara göre dağılımı, oluşturulmalarına göre amaçları ve kullanım işlevlerini incelemek

Tablo 2 incelendiğinde, AOBM’yi ele alan yedi makalenin 2001 metnini dikkate alarak hazırlandığı görülmektedir. Programı ele alan bu makalelerden sadece M1’de yabancı dil öğretim programı hazırlamaya yönelik bir çalışma yapıldığı belirlenmiştir. Bunun dışında M3’te okuma becerisi; M4’te ise temel dil becerilerinin geneli üzerine incelemeler yapıldığı tespit edilmiştir. M2’de AOBM’nin yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere etkilerini saptamak, M5’te AOBM’deki yeterlik ve dil hatalarını belirlemek, M7’de

Türk kültürünün aktarımı ve M8'de okuma metinlerinin türlerinin temalara göre dağılımını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

2018'de güncellenen AOBM'ye yönelik yapılan çalışmaların ele aldıkları konular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. *AOBM'yi Ele Alan Makalelerin Konuları (2018 Sonrası)*

Makale	Konu
M6	AOBM 2018 yeni açıklamalar baskısında yer alan konuşma becerisini değerlendirmek
M9	AOBM'de okuma becerisine yönelik düzenlemelerdeki kazanımları incelemek
M10	AOBM'deki yaratıcı yazma bölümünü, metnin 2001 ve 2018 versiyonları üzerinden karşılaştırmak

Tablo 3'te 2018 yılında güncellenen AOBM'yi ele alan üç tane makale yazıldığı belirlenmiştir. Bu makalelerin dil becerileri üzerine yazıldığı görülmektedir. M6 konuşma becerisine, M9'da ise okuma becerisine yönelik bir değerlendirme yapılmıştır. M10'da 2001 programı ile 2018'de güncellenen çerçeve programının yazma öğrenme alanı içerisinde yer alan yaratıcı yazma açısından karşılaştırıldığı belirlenmiştir.

3.3. Makalelerde Ulaşılan Sonuçlar

Bu bölümde, çalışmada ele alınan on makalenin sonuç bölümlerinin incelemesi yapılmıştır. Makaleler; yabancı dil öğretim programı hazırlama, temel dil becerileri, çeşitli tema ve içerikler olmak üzere üç ana başlıkta incelenmiştir.

Yabancı Dil Öğretim Programı Hazırlamak: Çalışmada ele alınan makalelerin beşinde yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik program oluşturulmasına dair sonuçlara ulaşılmıştır. Veri kaynağında yer alan M1'in sonuçlarına bakıldığında, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde evrensel bir tutumun sağlanamadığı ortaya çıkmıştır. Bu tutumun, birçok ülke tarafından yabancı dil öğretiminde dikkate alınan AOBM doğrultusunda uygulanan dil öğretim programıyla sağlanabileceği belirtilmiştir. Yine M1'de, Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmeyi hedefleyen kurum ve kuruluşların daha başarılı ve nitelikli bir dil öğretimi gerçekleştirebilmek ve hazırlanan kaynakların herkes tarafından kullanılabilmesini sağlamak için ortak bir dil öğretim programına ihtiyaç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. M3'te, AOBM'nin ağırlıklı olarak Batı dilleri için hazırlandığı ifade edilmiştir. Gerekece olarak Türkçenin yapı bakımından bu diller ile benzerliğinin oldukça az olması öne sürülmüştür. M4'ün sonuçlarına bakıldığında; çerçeve programın dil öğretimine bazı kriterler getirdiği, dil öğrenenlere sosyal yaşamda yardımcı olmaya çalıştığı, dil öğrenim boyutuna da rehberlik ettiği görülmüştür. Diğer yandan çerçeve metnin; yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecinde ülkeler arası koordineyi sağlaması bakımından değerli olduğu çalışmada vurgulanmıştır. Ayrıca M4'e göre, Türkçenin yabancı dil olarak öğretim sürecinde dile getirilen bir başka ifade ise ulusal bir programın yokluğudur. Programın olmamasının öğretim faaliyetlerinin verimliliğini ve kalitesini olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir. Diğer yandan, bu alana yönelik eğitim veren kurumlar öğretim sürecini kurumsal deneyimlerine dayandırarak yürütmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda, dil öğretim sürecinde çalışan her bir birey ve kurum, öğretim faaliyetlerinin bir program rehberliğinde planlanması için fazla çaba ve zaman harcamaktadır. Dil öğretim sürecinin yürütülmesine yardımcı olması için hazırlanan program üzerinde sarf edilen gayret ve zaman, öğretim faaliyetlerine aktarılsa kaliteli sonuçların elde edilmesi sağlanabilir. Ayrıca yabancılara Türkçe öğretimini kolaylaştırmak amacıyla kurumlar tarafından hazırlanan

ders kitapları arasındaki farklılıkların ana sebebinin program eksikliği olduğu sonuçlar kısmında dile getirilmiştir.

2018’de güncellenen AOBM’yi ele alan makalelerin sonuçlarına bakıldığında, M6’da Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde çerçeve program ile ilintili çalışmaların oldukça sınırlı olduğuna ulaşılmıştır. Diğer yandan, dil öğretimi ve öğrenimini belirli bir düzene koyan AOBM, dil öğretimine farklı ve sistematik bir açı kazandırdığı çalışmada belirtilmiştir. AOBM’nin İngilizce olmasının yanında yabancı dil öğrenmek isteyenlerin ana diline de çevrilmesi önem arz etmektedir. Küreselleşen gezegenimizde insanlar arasındaki uzaklıkların eskisi gibi olmaması yabancı dil öğretim sürecininin hızlandırılmasını sağladığı ve iletişim sürecinin vazgeçilmez bir unsuru kabul edilen yabancı dil öğrenimini değerli kıldığı söylenebilir. Yabancı dilin insanlar arasındaki iletişimi sağlamasının yanında, yanlış bilinen bilgileri doğruladığı ve bireylerin düşüncelerini etkileyen ön yargıları da ortadan kaldırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu hususta dil öğrenmenin salt bir hedef olmadığı aynı zamanda birçok problemin çözümünde vasıta konumunda olduğu ifade edilmiştir. M9’da ise Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde çerçeve program ile ilintili çalışmaların oldukça sınırlı olduğuna ulaşılmıştır.

Temel Dil Becerileri: Çalışmada ele alınan makalelerden beşinin temel dil becerilerine yönelik sonuçlara ulaştıkları belirlenmiştir. Bu çalışmalardan M3 incelendiğinde, yabancılar için Türkçe öğretiminde kullanılan okuma metinlerinin AOBM’de yer alan okuma becerilerine kısmen uygun bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca yabancılar için Türkçe öğretiminde okuma eğitimi için seçilen metinlerin araştırmaya katılan ilgili öğretim elemanlarının yaklaşık yüzde ellisi tarafından AOBM’deki kazanımlara nispeten uygun olduğu ifade edilmiş; ders kitapları arasındaki kalite farkı ise ortak bir yayınevi tarafından hazırlanmamaları olarak öne çıkarılmıştır. M4’e göre, çerçeve programda yer alan temel becerilerin öğrenci merkezli olduğu ifade edilmiştir. Yabancı dil öğrenenlerin sosyal yaşamlarında üst düzey iletişimsel becerileri kullanmasını amaçlayan çerçeve programın, işlevsel özellik barındırmasıyla ilişkilendirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. M8’e göre, incelemesi yapılan Gazi TÖMER Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Seti’nin C1 seviyesinde kullanılan ders kitabındaki okuma metinlerinin ve etkinliklerinin, AOBM’de yer alan C1 seviyesi kazanım ve türsel dağılımlarına uygun olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca aynı kitabın metinleri, AOBM’de geçen kazanımlar açısından metin bazında kazanım uygunluğu incelenmiş, yapılan inceleme sonucunda her metnin kendi türü bazında ortalama 25 kazanıma uygun olduğu ortaya çıkmıştır.

2018’de güncellenen programı ele alan makalelerin sonuçlarına bakıldığında; M9’da çerçeve metnin 2018 güncellemesinde, ‘genel okuma kısmında’ hiçbir değişikliğin görülmediğini yalnızca A0 düzeyinin eklendiği tespit edilmiştir. A1’den C2’ye kadarki düzeylerde söz konusu bir değişikliğin yapılmadığı ilgili seviyelere yönelik belirlenen kazanımların benzer şekilde kaldığı belirlenmiştir. M10’da araştırmacılar yaratıcı yazmanın metinlerdeki durumunu tüm yönleriyle açıklayarak gözlenen değişikliklerin mahiyetini tartışmışlardır. Bunun sonucunda, güncellenmiş metinle yaratıcı yazma başlığının hem içerik hem de betimleyici çeşitliliği açısından belirgin bir şekilde zenginleştirildiğini tespit etmişlerdir. Mevcut bir tanımlayıcısı bulunmayan ön-A1 seviyesi başta olmak üzere var olan eksikliklerin giderilmesi ve metnin daha ileri bir noktaya taşınması için ise AOBM’nin yeniden güncellenmesini beklemek gerektiğini vurgulamışlardır.

Tema ve İçerik: Çalışmada ele alınan makalelerin yedisinde tema ve içeriğe yönelik sonuçların olduğu görülmüştür. M1'de sonuçlar bölümü incelendiğinde; Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten kuruluşların, yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanan ders kitaplarının ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yapılan akademik araştırmaların sayısının giderek arttığı fakat yapılan çalışmaların bu alan için az olduğuna ve kaliteli olmadığına ulaştıkları belirlenmiştir. M2'ye göre çerçeve metnin, başlangıç düzeyinde kelime öğretiminde zorluk yarattığı belirlenmiştir. Ayrıca çerçeve programın, daha çok İngilizce öğretimine uygun olduğu belirlendiğinden Türkçe öğretiminde yetersizlikler görülmüştür. M5'e göre, öğrencilerin yeterlilik ve dil hataları yapmalarındaki sebep; hedef dili öğrenme ve bildirişim kurma isteğinin göstergesidir. M8'e göre düşünen ve düşüncelerini aktaran bireylerin, beyan ettikleri fikirlerini Türkçeyi kullanarak biçimlendirmesi; Türk dilinin bilimsel dil olarak öne çıkmasına ve büyümesine de imkân sunacak ve her bir bilimsel alanda yer edinen terimlerin kullanımı yaygınlaşacaktır. Ayrıca yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında Türk kültüründen örneklerin kullanılması; Türkçeyi öğrenme aşamasındaki birey için sürecin eğlenceli hâle gelmesini sağladığı ve süreç içerisindeki bireyin daha etkin olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireyin, Türkçeyi daha iyi algılamasını ve algılama neticesinde zihninde kurguladığı düşünceleri Türkçe kelimelerle somut hâle getirerek kullanabilmesini sağlamak amacıyla da Türk kültürüne ait unsurların aktarılmasının son derece önemli olduğu vurgulanmıştır.

2018'de güncellenen programı ele alan dört makalenin sonuçlarına bakıldığında ise bu makalelerde özellikle dil becerileri üzerine değerlendirmeler yapıldığı görülmektedir. M6'nın konuşma becerisi, M9'un ise okuma becerisi üzerinde durduğu görülmektedir. Bu iki makalede de 2018 yılında güncellenen program sonrası eklenen yeni bölümler ve 2001 programı ile arasındaki farklılıklar açıklanmıştır. M6'ya göre 2018'de güncellenen programda konuşma becerisinin genel olarak "üretim" başlığının "üretken etkinlikler" alt başlığında verildiği; üretken etkinlikler "sözlü üretim" ve "yazılı üretim" olarak iki gruba ayrıldığı görülmüştür. Ayrıca konuşma becerisinin bazı düzeylerine dair yeni bir kazanım eklenmediği, bazı seviyelerde ise eski kazanımların kaldırıldığı ve bazı düzeylerde de eski kazanımlara yeni kazanımlar ilave edilerek sunulduğu görülmektedir. M10'da ise 2001 ve 2018 programında yer alan yaratıcı yazma bölümünün karşılaştırması yapılmıştır. 2018 programında bu bölümün güncellenerek ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine 2001 yılında yayımlanan programa göre mevcut kazanımların korunarak geliştirildiği, güncellenmiş metnin (2018) daha işlevsel olduğu sonucunun ortaya çıktığı belirtilmiştir.

3.4. Önerilere Göre Dağılım

İncelenen makaleler; temel dil becerileri, yabancı dil öğretim programı hazırlama ile tema ve içerik olmak üzere üç ana başlıkta incelenmiştir.

Temel Dil Becerileri: İncelenen makalelerin dördünde temel dil becerilerine yönelik önerilerde bulunduğu belirlenmiştir. Dil bilgisi alanına yönelik öneriler sunan M1'e göre, dil bilgisi öğretimi diğer beceriler içerisinde yapılmalı ve işlevsel olarak verilmelidir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bir bireyin seviyesine uygun günlük yaşamdan örnekler seçilmeli, dil öğrenmeye yeni başlayan ve dili kısmen öğrenenler için ayrıntılardan uzak durulmalıdır.

Çalışmalardan ikisinin okuma becerisine yönelik önerilerde bulunduğu görülmüştür. Bunlardan M3'e göre, ders kitaplarında yer alan metinlerdeki sözcükleri çeşitli renklerle gösterme ve koyu yazmanın dil öğrenme ölçütlerinden olan ekonomiklik ilkesi bağlamında hangi düzeylerde ne kadar yer alması gerektiğine dair hacimli bir araştırma yapılmalıdır. Ders kitaplarındaki metinlerin sözcük öğretimi ve dil

bilgisi yönlerinden alan uzmanlarınca düzeylere göre yeniden hazırlanması gerektiği tavsiye edilmektedir. M8’de ise AOBM’de geçen kazanımlardan yola çıkılarak okuma metinlerinin alt etkinliklerine, “Edebi metinlerdeki söz sanatlarını denetler” kazanımını karşılayan etkinlikler koyulabileceği bu şekilde hazırlanan kitabın uluslararası literatürde daha çok yer alabileceği önerilmiştir. Yine M8’de, C1 seviyesi ileri düzey bir seviye olduğundan metinlerin daha zorlayıcı ya da daha kapsamlı metinler olması gerektiği ifade edilmiştir. Okuma metinleri, temalar ilerledikçe sistematik olarak zorlaşabilir ya da anlam yoğunluğu kapasitesi artırılabilir. Temalarda hece-kelime-cümle sayıları, zamana bağlı olarak metinlerle pozitif yönde artırılabilir. Ayrıca M8’de Gazi Üniversitesi TÖMER öğretim elemanları tarafından hazırlanan Gazi TÖMER Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Seti’nin C1 kitabında, okuma-anlama bağlamında oluşturulan etkinliklerin çeşitlilik bakımından az olması öğrencileri zamana bağlı olarak sıkılabileceğinden kitaplardaki etkinlik türlerinin artırılması önerilmiştir.

2018 yılında güncellenen programı ele alan makalelerden M10’da dil becerileriyle ilgili olarak yaratıcı yazma becerisinin sadece dildeki uzmanları ilgilendiren bir alan olarak kalmaması; çerçeve metinde de belirtildiği gibi başlangıç seviyelerinden itibaren önemsenmesi gereken bir dil beceri alanı olarak görülmesi ve dil eğitiminin pratiğinde bunun sağlanabilmesi içinse yaratıcı yazma üzerine yapılan akademik çalışmaların artırılması, bu konuda kullanılacak uygun etkinlik ve materyaller üretilmesi gerektiği önerilmektedir.

Yabancı Dil Öğretim Programı Hazırlamak: Çalışma kapsamında ele alınan makalelerden altısında Türkçenin yabancı dil olarak öğretim programı hazırlanmasına yönelik öneriler sunulduğu belirlenmiştir. M1’e göre, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yararlanmak amacıyla bilimsel metotlar kullanılarak oluşturulan programlara gereksinim duyulmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin planlı ve çağdaş bir görünüme ulaşması için alanında uzman kişilerce akademik çalışmalar yapılarak bu alanda bulunan tüm paydaşların kullanımına yönelik genel bir programın hazırlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Çerçeve program, Türkçenin yapısına göre düzenlenmelidir. M2’ye göre ise çerçeve program Avrupa’daki bazı dillere göre hazırlandığından diğer dillere göre iyileştirme yapılmalı ve özellikle A1 ve A2 düzeyinde daha fazla sözlü ve yazılı öneri sunulmalıdır. M3’te, çerçeve programdaki kazanımlar Türkçe öğrenen öğrencilerin genel durumlarıyla birlikte değerlendirildiğinde işlevsellik içermediği öğretim elemanları tarafından ifade edildiğinden bir an önce oluşturulması gereken yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programının işlevsel amaçlar barındırması da bir öneri olarak sunulmuştur. M4’ün önerilerinde ise öncelikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili alanında uzman kişilerce bir çerçeve program oluşturulmalı ve önceden belirlenen seviyelere göre kazanımları, amaçları ve içerikleri kapsayan bir sözlük veya temel bir ders kaynağının yayımlanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Ders ve çalışma kitapları, okuma yetisini artıracak etkinlikler içermeli, çağdaş yöntemlerle oluşturulmalı ve planlanan çerçeve programa uygun hazırlanmalıdır. Ayrıca uzman kişilerce oluşturulacak programın, Türkiye sınırlarında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için farklı, Türkiye sınırları dışında farklı olmak şartıyla Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen bireylerin sayıları dikkate alınarak kendi dil özelliklerine ve yaşadıkları ekolojiye göre oluşturulması önerilmiştir. Ayrıca çerçeve programda yer alan ve kullanıcının *bireysel, toplumsal, mesleki ve eğitsel* alanlarda işine yarayabileceği kazanımlar, içerikler ve durumlar bulundurulmalıdır. A1 düzeyi Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ilk basamak olduğundan üzerinde önemle durulmalıdır. Türkiye Türkçesinin bağlı olduğu dil ailesi sebebiyle farklı dil bilimsel ayrılıklar

dikkate alınarak Türkçenin yapısına göre çerçeve programın yeniden oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir.

2018'de güncellenen programı ele alan makalelerin öğretim programı hazırlamayla ilgili önerilerine bakıldığında; M6'da yabancı dil öğretimi sürecinde yararlanılan dil öğretim setlerinin ve başka kaynakların çerçeve program dikkate alınarak hazırlanması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca YDOT öğretimi alanında gerçekleştirilecek uygulamaların çerçeve programla uyum içerisinde olması; çerçeve programın 2018'de güncellenen baskısının 2001'deki hâliyle incelenip Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde yetersiz olan noktalarının araştırılması önerilmiştir. M9'da YDOT öğretimi alanında yapılacak olan araştırma ve değerlendirmelerin çerçeve program ile uyumlu olması yönünde bir öneri sunulmuştur. M10'da güncellenmiş metindeki yeniliklerin karşılaştırılarak inceleneceği çalışmaların yapılmasının, dil öğretiminde bugün gelinen noktayı, gelişmeleri, yeni ihtiyaç ve eğilimleri ortaya koyması açısından yol gösterici olabileceği önerisinde bulunulmuştur. Çalışmada dil öğretim programlarında genelde bütün dil becerileri, özelde ise yazma ve yaratıcı yazma becerilerinde belirtilen hedef kazanımların göz önüne alınması gerektiği de tavsiye edilmiştir. Ayrıca güncellenen programa dair yeterli düzeyde çalışma yapılmadığından bu alandaki çalışmaların sayısının artırılması önerilmiştir.

Tema ve İçerikler: İncelenen makalelerin sekizinde tema ve içeriğe yönelik önerilerin yer aldığı belirlenmiştir. M1'e göre, hedef kitle; seviyesine uygun olarak sosyal yaşamında karşılaşabileceği kısa sohbetler, tabelalar, bilbordlar vb. yazılı ve sözlü iletişim gerektiren hâllerde, edinmeyi planladığı hedef dili kullanabilmelidir. M2'de, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanındaki eğitimciler iyi yetiştirilmeli ve özellikle eğitimciler hedef dili çok iyi bilmelidir şeklinde tavsiyelerde bulunulmuştur. M3'e göre, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi sürecinde ders kitaplarında kullanılan okuma metinlerinin kültürel unsurlar içermesi, bu metinlerin işlevsel nitelikte olması ve hedef kitlenin durumuna göre hazırlanması gerektiği tavsiye edilmektedir. M4'e göre ise yabancı dil olarak Türkçe öğretim sürecindeki etkinliklerin, bireyin hedef dili öğrenme isteği, ilgi ve gereksinimleri dikkate alınarak AOBM'ye paralel biçimde planlanması gerektiği önerilmektedir. YDOT öğretimi alanında beklentilerin karşılanabilmesi bakımından bu alana has bilgiyle donanımlı ve çerçeve programın sunmuş olduğu öğretim ilkelerine bağlı eğitimcilerin olması gerektiği ve bu eğitim sürecinin de Yüksek Öğretim Kurumunun denetiminde gerekli tedbirlerin alınarak yürütülmesi gerektiği tavsiye edilmektedir. YDOT öğretimi alanında ortaya konulan tüm araştırmalarda bu alana yönelik eşgüdümün sağlanması bakımından TÖMER, Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye sınırları dışında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yapan Türkoloji birimleri, vb. kurumlarla iletişim hâlinde olunarak sürecin etkinliğinin sağlanması gerekmektedir.

M5'te öğretim sürecine katılan bireylerin yaptıkları dil kullanım yanlışlıkları, araştırmaya katılan yabancı dil öğretim sürecinin başında bulunan öğretim elemanları tarafından Türkçenin öğrenilmesine yönelik gayret olarak algılanabilir. Ayrıca yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin konuşma becerisine ilişkin yanlışlarının hemen düzeltilmesinin, aksine doğal yaklaşımın ilkelerine paralel olarak sadece öğretim sürecini olumsuz etkileyebilecek gözle görülür yanlışların düzeltilmesi önerilmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi görevinde bulunan öğretim elemanları, derse katılan bireylerin Türkçeyi öğrenme süreci boyunca kendilerinin bireysel olarak meydana getirdiği 'yapma dil', eğitim sürecinde karşılaşılan olağan bir durum olarak düşünebilir fakat hedef dil olarak Türkçeyi hatalı öğrenmelerine sebebiyet verecek yanlışlıklara karşı da bireyleri etkin bir biçimde gözetleyebilir ve bariz yanlışlarda bireylere dönüt verebilir. M5'te sürece katılan okutmanların, dil öğrenim sürecini olumsuz etkileyebilecek dil yanlışlıklarını belirlemelerini; bu yanlış öğrenmelerin neticesinde oluşabilecek dil hatalarını asgari seviyeye düşürmek

amacıyla dört temel dil becerisi bağlamında çeşitli materyaller hazırlamaları tavsiye edilmiştir. Diğer bir öneri ise yabancı dil olarak Türkçe öğretim sürecine katılan okutmanlar, bireylerin dil kullanım yanlışlıklarını değerlendirirken ilk olarak bireylerin kendilerini Türkçe tanıtabilme ve yaşadıkları problemi doğru bir biçimde dile getirme becerileri belirleyebilir, sürece katılan öğrencilerin Türkçe aktif ve pasif sözcük dağarcığını tespit edebilecek etkinlikler uygulayabilir. Ayrıca YDOT öğretimine katılan okutmanlar, sürece dâhil olan bireylerin Türkçe yazma ödevlerinin yoğunluğunu çoğaltabilir, öğrencilere imlâ konusunda ve dil kullanımında karşılaşılan yanlışlıklar hususunda geri bildirim vererek onların yaptıkları dil kullanım hatalarını görmelerine yardımcı olup bilinçlenmelerini sağlamaları gerekmektedir. M7’de Türk kültürünün barındırdığı engin unsurların, derslerde çeşitli etkinlikler yoluyla Türkçe öğrenen yabancı öğrencilere aktarılması; sürecin etkililiği açısından ve Türk kültürünün dünyaya açılması bakımından gerekli görülmektedir.

2018’de güncellenen programı konu alan makalelerin tema ve içerikle ilgili önerilerine bakıldığında, M8’de AOBM’de değişik kültürlere mensup bireylerin birbirleriyle iletişim kurma düzeylerini azami seviyeye ulaştıracak bir program meydana getirmenin amaçlandığı dile getirilmiştir. Bu bağlamda yabancı dil öğretim sürecinde aktif olarak kullanılan dil öğretim materyallerinin, çerçeve metindeki hedef ve kazanımlara paralel oluşturulması yabancı dil öğretimi bakımından eşgüdümün sağlanmasına kaynaklık edeceği dile getirilmiştir. M9’da ise dil öğretim alanında eşgüdümün sağlanması için çerçeve programdan yararlanılması gerektiği de önerilmiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

YDOT öğretimi alanındaki çalışmalar incelendiğinde, geçmişten günümüze kadar bu alanda birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin geçmişi, çok eskilere uzanmasına karşın ülkemizde bu alanda eğitim-öğretim faaliyeti yürütmekte olan TÖMER’lerin kuruluşu oldukça yeni sayılmaktadır. Bu bağlamda denilebilir ki bu alanda yapılan bilimsel araştırmalar çok eskiye dayanmamakla birlikte yapılan araştırmaların sayıları yeterli düzeyde değildir (Kara, 2011).

Bu çalışmada; 2001 yılında hazırlanan ve 2018 yılında güncellenen AOBM’nin, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında doğrudan Türkçenin öğretiminde kullanılmasına yönelik olarak 2010-2020 yılları arasında yazılmış olan on makale yıl, konu, sonuç ve öneri kriterlerine göre incelenmiştir.

Ulaşılan makaleler yıl bazında incelendiğinde en fazla çalışmanın 2019’da (3 adet) yapıldığı ortaya çıkmıştır. 2020 yılında 2; 2011, 2013, 2015, 2016 ve 2018 yıllarında birer çalışmaya rastlanılmıştır. 2010, 2012, 2014 ve 2017 yıllarında ise hiçbir çalışmaya ulaşılamamıştır. En fazla çalışmanın 2019 yılında yapılmasının sebebi, 2018’de güncellenen çerçeve programının hem ne tür yenilikler sunduğu hem de yabancı dil olarak Türkçe öğretim alanına yansımalarını görmek olduğu söylenebilir. YDOT öğretimi alanında yapılmış olan lisansüstü tezleri inceleyen çalışmalarda da son yıllarda artış olduğunu gösteren bulguların varlığı bu çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir (Büyükkiz, 2014; Türkben, 2018; Çelebi, Ergül, Usta & Mutlu, 2019).

YDOT öğretimi açısından AOBM’yi ele alan makalelerde; en fazla okuma, yazma ve konuşma becerileri olmak üzere, okuma metinleri, dil kullanım hataları, ders kitabı inceleme, kültür aktarımı ve program oluşturma konularının yer aldığı belirlenmiştir. Büyükkiz (2014) ve Türkben (2018) YDOT öğretimi ile ilgili yapılmış olan lisansüstü tezlerde ders kitaplarının en çok çalışılan konular arasında yer aldığını belirlemişlerdir. Yine Biçer (2017) de YDOT ile ilgili yapılmış olan makalelerde materyal

hazırlama ve ders kitabının tercih edilen konular arasında olduğunu belirlemiştir. Maden'in (2020) yaptığı araştırmada ise ders kitaplarını konu edinen çalışmaların olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada ele alınan makalelerde temel dil becerileri açısından okuma (2 adet), konuşma (1 adet) ve yazma (1 adet) becerilerinin çalışıldığı anlaşılmaktadır. Dinleme becerisini konu edinen makaleye rastlanmamıştır. Bu bulgular da alanyazında okuma ve konuşma becerilerine, diğer becerilere oranla daha fazla yoğunlaştığını göstermektedir. Ancak başarılı bir dil öğretimi için tüm dil becerilerinin bir bütünlük içerisinde öğrencilere kazandırılmasına ihtiyaç vardır. Dinleme becerisine yönelik çalışmaların az olmasının sebebi ise diğer becerilere kıyasla bu becerinin ölçülmesinde ve tespit edilmesinde karşılaşılan zorluklar ile ihmal edilmesinden kaynaklanmaktadır (Biçer, 2017: 244).

YDOT öğretimi alanında "kültür aktarımı ifadesi ile belirtilmek istenen ana düşünce, öğretilmek istenen dilin gramer yapısının yanında, o dilin kültürünün de verilmesidir" (Elbir & Aka, 2015: 383). Çalışmamızda Türk kültürünün aktarımını konu edinen sadece bir makaleye ulaşılmıştır. Bu sayının oldukça az olduğu söylenebilir. Alanyazın tarandığında Elbir ve Aka (2015) YDOT öğretimi alanında kullanılan ders kitaplarında Türk kültürüne dair unsurların bulunduğu birçok çalışmaya rastlamıştır. Bu araştırmada kültür aktarımı konusunda az makaleye ulaşılmamasının sebebi, çerçeve programla ilintili olarak kültür konusunda araştırma yapılmamış olmasından kaynaklandığı ifade edilebilir. Oysaki AOBM'de kültüre, çok kültürlülüğe oldukça fazla vurgu yapılmasına rağmen Türkçe öğretimi açısından programın bu yönü çok fazla dikkate alınıp çalışmamıştır denilebilir. İncelenen makalelerde yabancı dil öğretiminde, ders esnasında yapılan hataları ele alan bir çalışmaya ulaşılması olumlu karşılanmakla birlikte yeterli sayıda olmaması yönüyle düşündürücüdür. YDOT öğretimi alanında kullanılmak üzere çerçeve programla ilişkili olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik yeni bir programın oluşturulmasına ilişkin iki çalışmaya ulaşılmıştır. İncelenen çalışmalarda, çerçeve programın Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine görece uygun olduğuna ulaşılmıştır. Çünkü AOBM'nin, Batılı dillerin öğretimine yönelik hazırlandığı vurgulanmıştır. Çerçeve programla ilişkili olarak Türkçeye özgü bir programın oluşturulmasına yönelik çalışmanın yapılması sevindiricidir. Konu kriteriyle alakalı olarak denilebilir ki YDOT öğretimi alanında AOBM ile ilişkili konu alanlarının yeterli düzeyde çalışılmamış olduğu görülmüştür.

Çalışmada, AOBM'nin YDOT öğretimi alanına etkisini inceleyen makalelerin sonuçları değerlendirildiğinde; araştırmacılar tarafından AOBM'nin yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik yetersizliği vurgulanmıştır. Gerekçe olarak ise AOBM'nin Batılı diller için hazırlanmış olduğu ifade edilerek Türkçenin yapısal olarak bu dillerden farklılığı öne sürülmüştür. Bu bağlamda çerçeve metnin Türkçeye uyarlanması önem arz etmektedir. Uyarlama yapılırken AOBM içeriğinde yer alan genel özellikler ortaya konulmalıdır. Bu özellikler iyi tanımlanarak millî niteliklere göre uyarlanmalı ve yeni alanları –kültürel ve özel alanları- içermelidir (Şahin & Aydın, 2014: 455-456). Ayrıca yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere ortak bir programın olmayışı da eğitimin kalitesini düşürdüğü ve bu alanda eğitim veren kurumlar arasında eşgüdümün sağlanamamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada incelenen makalelerde temel dil becerilerinden okuma ve konuşma becerilerine yönelik sonuçların, yazma ve dinlemeye göre nispeten fazla olduğuna ulaşılmıştır. Yabancı dil öğretiminin ilk aşamasında dinleme becerisi önemli olduğundan ulaşılan bu durum oldukça düşündürücüdür. Okuma becerisinin yabancı dil eğitiminde yaygın olarak kullanılan sesli okuma tekniği sayesinde öğrencilerin telaffuzlarının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bilhassa Türkçe gibi sesletimi zor olan yapıların çokça olduğu dillerde bu duruma sıkça rastlanılmaktadır. A1 seviyesinden itibaren okuma etkinliklerinde günlük hayatta en çok karşılaşılabilecek kelimelere yer veren metinlerin sesli okuma tekniği ile önce öğretici, sonrasında

ise öğrenci tarafından okunmasına yönelik çalışmalar öğrencilerin Türkçe kelimeleri doğru telaffuz etmeleri açısından oldukça önemlidir (Erdem, Gün, Şengül ve Şimşek, 2015: 473). Yazma becerisi ise öğrencinin edindiği kazanımları görünür hâle getirdiği önemli bir alandır. Yabancı dil öğretimi alanında, bu beceriye yönelik az sayıda çalışma olması, bu becerinin yeterince önemsenmediğini ortaya koymaktadır.

Yapılan bu çalışmada, yabancılara Türkçe öğretimi sürecinde ders kitabında kullanılan metinlerin önemli olduğu görülmüş, ayrıca yayın farklılıklarından kaynaklanan nitelik farkı da dile getirilmiştir. “Eğitim ortamlarında görülen çağdaş gelişmeler ve bilimsel çalışmalara koşut ders kitaplarının eğitim-öğretim etkinliklerinde daha iyi oluşturulması, öğrenci için anlamlı öğrenmeleri daha iyi sağlayacak biçimde tasarlanması ile ilgili sorunlara bağlı çalışmalar sürekli devam etmektedir. Bu sorunlar, ders kitaplarının verimi ile ilgili yapılan değerlendirmeler ışığında güncellenmesi ve yeniden yapılandırılması ile çözümlenebilir” (Karatay & Pektaş, 2012: 185). Diğer yandan, TÖMER’lerde kullanılan kitapların AOBM ile uyumlu hazırlanması, özgün metinlerin yer alması ve ders kitaplarının sürekli güncellenmesinin eğitimin niteliğini artıracak ifade edilmiştir. Nitekim Erdem, Gün, Şengül ve Şimek (2015: 472) “Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan okuma metinlerinin büyük oranda ders kitapları aracılığıyla kullanıldığı düşünüldüğünde tek tip kaynak kullanımında -yayınevi ya da yazılı görsel kaynaklar bağlamında- ısrarın sürdürülmesinin öğretim niteliğini düşürdüğünü” ifade etmektedir. Yabancı dil öğretim sürecinde dil öğretiminin yanında kültürün aktarılması da son derece önemlidir. “Yaşantılardan kopuk olarak dil öğretilmeye kalkılırsa o zaman ne dil ne de kültür tam olarak öğretilir. Yabancılara öncelikle insanlığın genel değerleri, ortak yönleri üzerinden Türkçe öğretmeye başlamak gerekir” (Barın, 2004). Bu doğrultuda Türk kültürünün zenginlikleriyle harmanlanmış ve evrensel değerleri de dikkate alacak şekilde öğretimin ve ders kitaplarının planlanmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Çalışmada, YDOT öğretimi açısından AOBM’yi ele alan makalelerin önerileri değerlendirildiğinde; öncelikli olarak AOBM’nin YDOT öğretimi için düzenlenmesi gerektiği veya yabancı dil öğretim alanında kullanılmak üzere uzman kişilerce bir programın hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Yabancılara Türkçe öğretimi alanında eğitim veren kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması bakımından son derece önemli olduğu söylenebilir. Temel dil becerileriyle ilgili öneriler genel olarak incelendiğinde; tüm dil becerilerine eşit önem verilmesi ve dil bilgisinin ise diğer beceriler içerisinde işlevsel olarak aktarılması gerektiği öne çıkmıştır. Bu önerilerin, yabancı dil öğretim sürecinin verimliliği açısından elzem olduğu söylenebilir. Yabancı dil öğretim sürecinde yapılan dil kullanım yanlışlarının dönütlerine yönelik aktarılan önerilere ulaşılması, bu alandaki eğitimcilerin ders sürecinde karşılaşılabilecekleri olası durumlarda onlara yardımcı olması bakımından değerli görülebilir. Ders kitaplarında kültürel unsurların kullanılmasına dair öneriler ise yabancı dil öğretim sürecinin olumlu sonuçlanması açısından bir diğer önemli öneri olarak kabul edilebilir.

Bu çalışmada YDOT öğretimi açısından AOBM’yi ele alan makalelerin yıl, konu, sonuç ve öneri bölümleri incelenmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılar tarafından gelecekte gerçekleştirilebilecek olan çalışmalar için yapılan öneriler şunlardır:

1. Dil öğretiminde eşgüdümün sağlanması için güncellenen AOBM’nin Türkçeye çevirisi ivedilikle yapılmalıdır.
2. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından AOBM’nin çok daha ayrıntılı incelemesinin yapılması gerekmektedir.

3. CEFR şeklinde kısaltması olan dil öğretim programının, alanyazın tarandığında Türkçede birçok farklı isimle kullanıldığı görülmüştür. Alanyazında bu programın ortak bir isimle kullanılması, yapılacak araştırmaların kolay bulunabilirliğine fayda sağlayabilir.
4. Alanyazın taramasında Türkçe öğretimine yönelik AOBM'yi ele alan çalışmaların sayısının oldukça az olduğu belirlenmiştir. Türkçenin evrensel kriterlere uygun öğretiminin amaçlandığı bir ortamda bu programa yönelik çalışmaların sayısının artırılması gerekmektedir.

Yazar Katkı Beyanı:

- 1. Bircan EYÜP:** Veri analizi, metodoloji, literatür taraması, inceleme ve düzenleme.
- 2. Ramazan GÜNER:** Literatür taraması, veri toplama ve analizi, yazım ve düzenleme.
- 3. Murat KAYA:** Kavramsallaştırma, veri toplama, metodoloji, literatür taraması, yazım ve düzenleme.

5. KAYNAKÇA

- Barın, E. (2004). Yabancılara Türkçe öğretiminde ilkeler. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 19-30.
- Baçoğlu, N., Kaplan, T. & Okur, A. (2014). İlköğretim birinci kademedeki sözcük öğretimi ile ilgili çalışmaların incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(4), 50-65.
- Biçer, N. (2017). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında yayınlanan makaleler üzerine bir analiz çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(27), 237-245.
- Bölükbaş F. & Keskin F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımında işlevi. *Turkish Studies*, 5(4), 221-235.
- Büyükkiz, K. K. (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanan lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 203-213.
- Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages (CEFR): Learning, teaching, assessment*. Strasbourg: Modern Language Division.
- Council of Europe (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – companion volume*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Creswell, J.W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri-beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni (3. baskı)*. (M. Bütün & S. B. Demir Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çelebi, C., Ergül, E., Usta, B. & Mutlu, M. (2019). Türkiye'de yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanmış lisansüstü tezler üzerine bir meta-analiz çalışması. *Temel Eğitim Dergisi*, 1(3), 39- 52.
- Çoban, İ. (2013). *Orhun Yazıtlarının dilin dört becerisi açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Demir, A. (2010). *Yabancılara Türkiye Türkçesi öğretiminde kültürlerarası yaklaşımdan hareketle metinlerin incelenmesinde dikkat edilecek noktalar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Elbir, B. & Aka F. N. (2015). Yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımına yönelik yapılan çalışmaların değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 10(12), 371-386.
- Ercan, A. N. (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından analizi. *7. Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı*, 19-21 Haziran, Muğla.
- Erdem, M. D., Gün, M., Şengül, M. & Şimşek, R. (2015). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan okuma metinlerinin öğretim elemanlarınca Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni ve işlevsel metin özellikleri kapsamında değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 10(3), 455-476.
- Güneş, F. (2011). Dil öğretim yaklaşımları ve Türkçe öğretiminde uygulamalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 123-148.
- Kara, M. (2011). Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni doğrultusunda Türkçe öğrenen yabancılara A1-A2 seviyesinde Türkçe öğretim programı örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 3(3), 157-195.

- Karatay, H. & Pektaş, S. (2012). Türkçe ders kitaplarının incelenmesine yönelik ölçek geliştirme çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 183-204.
- Küçük, S. & Kaya, E. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili hazırlanan tezlerde geçen anahtar kelimelere yönelik içerik analizi. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(5), 442-456.
- Maden, A. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe söz varlığını zenginleştirme ile ilgili makalelerin analizi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, COVID-19 Özel Sayısı 2*, 583-596.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber. (3. baskı)*, (S. Turan Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Şahin, N. (2012). *Maniheist ve Budist Uygur şiirinin dilin dört temel becerisi açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Şahin, E. Y. & Aydın, G. (2014). Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni. İçinde A.Şahin (Ed.) *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler* (ss. 455-472). Ankara: Pegem Akademi.
- Türkben, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretim alanında yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2464-2479.
- Üstüner, A. (2003). Türkçenin anlatım gücü. *Türk Dili Dergisi*, 589, 50-57.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, F. & Tüfekçioğlu, B. (Ed.). (2016). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kuramlar- yöntemler- beceriler- uygulamalar*. Ankara: Pegem Akademi.

İncelenen Makaleler

M1	Kara, M. (2011). Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni doğrultusunda Türkçe öğrenen yabancılara A1-A2 seviyesinde Türkçe öğretim programı örneği. <i>Zeitschrift für die Welt der Türken</i> , 3(3), 157-195.
M2	Tüm, G. (2013). The Common European Framework of Reference and Turkish language. <i>International Journal of Social Science</i> , 6(2), 917-934.
M3	Erdem, M. D., Gün, M., Şengül, M. & Şimşek, R. (2015). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan okuma metinlerinin öğretim elemanlarınca Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni ve işlevsel metin özellikleri kapsamında değerlendirilmesi. <i>Turkish Studies</i> , 10(3), 455-476.
M4	Korkmaz, C. B., (2016). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni bağlamında A1 düzeyindeki dil becerileri temelli kazanımlar. <i>Turkish Studies</i> , 11(3), 1587-1614.
M5	Erdil, M. (2018). Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde yer alan yeterlik ve dil hâkimiyeti hatalarının olgubilim deseninde değerlendirilmesi. <i>The Journal of Academic Social Sciences</i> , 6(65), 618-631.
M6	Tanrıkulu, L. & Şıhanlıoğlu, Ö. (2019). 2018 (CEFR) Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi Yeni Açıklamalar Metninde konuşma becerisinin incelenmesi. <i>International Journal of Languages' Education and Teaching</i> , 7(4), 212-224.
M7	Fişekçioğlu, A. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi ölçütlerine göre Türk kültürü tanımlayıcılarının oluşturulması: B1 dil düzeyi model önerisi. <i>Motif Akademi Halkbilimi Dergisi</i> , 12(27), 871-893.
M8	Güleç, E. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki okuma metinlerinin incelenmesi: Gazi TÖMER örneği. <i>Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi</i> , 2(2), 115-139.
M9	Çelik, N. & Başutku, S. (2020). 2018 (CEFR) Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi yeni açıklamalar metninde okuma becerisine yönelik incelemeler. <i>Aydın Tömer Dil Dergisi</i> , 5(1), 91-118.

M10 Gün, M. & Çifçi, H. (2020). Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde (2018) yaratıcı yazma becerisinin incelenmesi. *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 200-212.
